

Dato: 30. januar 2024
Journalnummer.: 24-8346-000001
heisoe@lbt.dk

Notat om høringssvar fra ekstern høring over Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion 2024

Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion 2024 af 1. februar 2024 har været i ekstern høring med høringsfrist den 24. januar 2024. Dette notat omhandler høringssvar, der ikke stammer fra ministerier eller myndigheder under ministerierne.

Der er modtaget høringssvar fra:

1. Landbrug & Fødevarer
2. ØkologiRådgivning Danmark ApS
3. LMJ Eco-Farming and Consult
4. Danmarks Biavlerforening

Nr.	Høringssvar	Opfølgning
	1. Landbrug & Fødevarer	
1	16.4.1.1 Kategori 1/nationalt annex Vi vil anbefale at der indsættes et link til listen over kategori 1-afgrøder.	Bemærkningen giver anledning til ændringer. Der er nu indsat et link til listen over kategori 1-afgrøder i vejledningen.
	26.3 Afgræsning og udeforhold I forhold afgræsning med kvæg som beskrevet i afsnit 26.3.1.1 er vi enig i de givne vejledende eksempler, hvor I som udgangspunkt vurderer, at kravene til græsning er overholdt. Det er væsentligt at der findes en god balance i forhold til at kunne tilbyde foder inde til de dyr der hellere vil blive i stalden i stedet for at gå ud, og at der samtidig forudsættes så gode græsningsmuligheder at størstedelen af dyrene prioritere udearealerne. Vi vil anbefale at I i vurderingerne af dette, også kigger på hvordan afgræsning inkluderes i bedriftens foderplan. I forhold til krav om skygge som beskrevet i afsnit 26.3, vil vi opfordre til, at der i lighed med <i>bekendtgørelse om dyrevelfærdsmæssige mindstekrav til hold af kvæg</i> stilles krav om, at dyrene alene i <u>varme perioder</u> skal have mulighed for at få skygge på afgræsningsarealet eller via adgang til stald. Vi vil opfordre til at følge kontrolpraksis fra Krydsoverensstemmelse, jf. instruks for krydsoverensstemmelse 2024: <i>2.1 INDHOLD I KONTROLLEN. Om sommeren skal det ligeledes kontrolleres, at alle dyr har mulighed for at søge skygge ved meget varmt vejr. Under gunstige vejrforhold kan det accepteres, at dyrene opholder sig ude uden adgang til læskur eller bygning eller tilstrækkeligt beskyttende naturlige forhold, forudsat at dyrene straks flyttes til arealer, der beskytter dem mod vejr og vind, når vejret bliver dårligere (f.eks. i perioder med regn og blæst). Landbrugsstyrelsens kontrol indbefatter ikke at landmanden skal kunne fremvise en plan, når/hvis vejret skifter, her er det tilstrækkeligt at vejlede om Fødevarestyrelsens krav om at der skal foreligge en plan der kan iværksættes umiddelbart i de tilfælde at vejret skifter</i>	Bemærkninger giver anledning ændringer og præcisering af nogle af eksemplerne. I forhold til jeres anbefaling om, at vi i vurderingen af, om der er balance imellem godt foder på foderbordet og attraktive græsningsarealer, kigger på, hvordan afgræsning inkluderes i bedriftens foderplan, så henviser vi til afsnit 26.1.4 i økologivejledningen. Her står der, at det daglige græsoptag skal kunne angives og dokumenteres i en foderplan. Vi har på baggrund af jeres høringssvar om adgang til skygge valgt at ændre i eksempel nr. 3. <ul style="list-style-type: none"> - Det er en varm sommerdag, og dyrene holdes derfor på stald i løbet af dagen, hvor der er varmest. De lukkes ud efter sidste malkning. Landbrugsstyrelsen gør samtidig opmærksom på, at det ikke er muligt at præcisere økologireglerne så detaljeret som det efterspørges, da kravet om skygge ikke er detailreguleret i økologiforordningen, som alene giver en ramme for dyrevelfærden.

	<p>Med henvisning til ØFO bilag II, del II, 1.7.2 vil vi opfordre til, at skygge i nogle tilfælde kan erstattes eller delvis erstattes af nedkøling med vand, enten ved overbrusning eller hvis dyrene har mulighed for at gå i vand.</p> <p>Det er positivt at vejledningen i afsnit 26.3.1.1 også giver eksempler på, hvornår dyrene kan tages på stald i ydersæsonen. Vi er enig i, dyrene bør være på græs indtil 1. november, når græsarealerne er tørre og attraktive. Det bør dog ikke være en forudsætning, at der ligger blankt vand på græsarealerne før dyrene kan tages på stald i ugerne op til 1. november. Hvis græsarealerne er meget mudrede og optrådte pga. særlig meget nedbør kan det give bedre velfærd at holde dyrene på stald, også selvom der ikke ligger blankt vand på arealerne. I tvivlstilfælde kan en konsulentudtalelse anvendes.</p>	<p>Der skal foretages en konkret vurdering af forholdene på bedrifterne i de enkelte situationer, hvilket omfatter hvornår der for eksempel er behov for skygge, læ mv.</p> <p>Landbrugsstyrelsen skal i øvrigt generelt bemærke, at en kontrolpraksis, der knytter sig til reglerne om krydsoverensstemmelse, ikke kan benyttes, når der foretages en kontrol af økologireglerne.</p> <p>Eksemplet med de våde græsarealer er, som I skriver, et eksempel. Vi har dog på baggrund af jeres høringssvar valgt at tilpasse eksemplet:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det er sidst i oktober, og vejret har været koldt og vådt i mange uger. Græsarealerne er mudrede og optrådte, meget våde, og der er evt. blankt vand flere steder. Du har på denne baggrund valgt at tage dine dyr på stald.
	<p>28.3.9 Udgangshuller Eksemplet i figur 28.4 omkring udgangshuller mellem stald og AUB ville være tydeligere og mere retvisende hvis det indendørs nytteareal er mindre end de foreslåede 500 m². I mange æglæggestalde er det indendørs nytteareal ca. 350 m² mens AUB'en udgør 150 m², hvilket svarer til at udgangshullerne skal være 7 m. Vi hører om producenter der opfatter de 10 m som minimumskrav, fordi de relaterede 500 m² er minimumsarealet for en flok med 3000 høner.</p>	<p>Bemærkningen giver anledning til ændringer. Eksemplet er således tilpasset efter den typiske situation.</p>
	<p>28.5 Adgang til udeareal</p>	<p>Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer. Landbrugstyrelsen oplyser, at det ikke er muligt at fastsætte en tidsperiode som foreslået.</p>

	<p>Vi vil opfordre til, at I tilføjer, at hønerne efter skift fra opdrætsstald til æglæggerstald kortvarigt kan holdes på stald for at akklimatisere sig til det nye staldsystem, men at de som udgangspunkt skal have adgang til udearealer senest efter 2 uger.</p>	
	<p>28.5.3 Krav til beplantning for udearealer og tomgangsperiode Af teksten fremgår, at der vil være en konkret vurdering af beplantning. Vi vil opfordre til, at det tydeliggøres, at to ugers tomgangsperiode som udgangspunkt er tilstrækkeligt, hvis beplantningen følger anbefalingerne i figur 28.5.</p>	<p>Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer. Reglerne for tomgangsperioden fremgår af økologiforordningens (2018/848) Bilag II, Del II punkt 1.9.4.4. litra c), (2020/464 artikel 16, stk. 1, 3 og 4 samt økologibekendtgørelsens § 25.</p>
	<p>Bilag 5. Oversigt over reglerne for behandling i økologiske besætninger I forhold til opbevaring af veterinærlægemidler til bedøvelse brugt i forbindelse med kastration af grise, som beskrevet bl.a. i bilag 5, vil vi opfordre til, at opbevaringskravene følger de til en hver tid generelle krav som Fødevarestyrelsen fastsætter i Dyrlægebekendtgørelsen og sundhedsrådgivningsaftaler i forhold til bedøvelse og smertelindring af smågrise ved kastration. Med de gældende sundhedsrådgivningsaftaler er ordinationsperioden for medicin til bedøvelse og smertelindring 50 dage for besætninger med tilvalgsmodul.</p>	<p>I lyset af Kommissionens tilkendegivelse af 30. juni 2023, har Landbrugsstyrelsen vurderet, at der i økologireglerne ikke gælder skærpede krav til perioden, i hvilken der kan opbevares smertestillende og bedøvelse til brug ved kastration af smågrise. Derfor kan økologer fremover opbevare den pågældende medicin i samme periode som konventionelle landbrugere, jf. nærmere herom i bekendtgørelsen om dyrlægers anvendelse, udlevering og ordinerings m.v. af lægemidler til dyr. Vejledningen vil blive tilrettet i overensstemmelse hermed.</p> <p>Landbrugsstyrelsen henviser i øvrigt til Fødevarestyrelsen for yderligere vejledning om reglerne på området.</p>
	<p>I forhold til parasitbehandling af æglæggere og kravet om tilbageholdelsestid ved brug af veterinærlægemidler med nul dages tilbagehold, som beskrevet i bl.a. bilag 5, vil vi opfordre til at følge den franske praksis, hvor tilbageholdelsestiden på 48 timer alene træder i kraft efter allersidste tildeling af parasitmidlet.</p>	<p>Bemærkningen giver ikke anledning til ændringer. Reglerne fremgår af Økologiforordningens (2018/848) Bilag II, Del II punkt 1.5.2.5.</p>

2.	2. ØkologiRådgivning Danmark ApS	
	<p>I vejledningen står der på side 166 formuleret: 'Økologireglerne foreskriver kort fortalt, at kvæg skal have permanent adgang til udearealer, fortrinsvis græsarealer, når forholdene tillader det...'. Samtidig er der i vejledning på side 167 samlet nogle vejledende eksempler, hvor der som udgangspunkt vurderes, at kravene til græsning er overholdt.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dine køer malkes to gange, og har adgang til græsningsarealer i perioden mellem morgenmalkning og aften-malkning 2. Dine køer malkes tre gange, og har adgang til græsningsarealer efter første malkning og igen efter anden malkning. 3. Dine køer malkes tre gange. Det er en varm sommerdag, og dyrene holdes derfor på stald mellem anden og tredje malkning, men kommer ud igen efter tredje malkning. Døren står åben hele natten. 4. Du har åbnet porten fra stalden til udearealet, men dine dyr vælger at blive inde, på trods af, at de har adgang til attraktive græsningsarealer. <p>Vi vil som kvægrådgivere gerne rose Landbrugsstyrelsen for de ovenstående listede eksempler, da vi mener, at det vil gøre det nemmere for den enkelte landmand at navigere i vejledningen. Dog mener vi, at formuleringen 'Permanent adgang til udearealer...' i sammenkobling med de listede eksempler ikke kan forenes. Ordet permanent bruges og forstås som noget der gælder, eller er til stede hele tiden. I de listede eksempler ovenfor hvor Landbrugsstyrelsen vurderer, at kravene til græsning er overholdt, har dyrene ikke permanent adgang til udearealer, hvis ordet permanent betragtes som noget der gælder, eller er til stede hele tiden. Vi mener derfor at ordet permanent er yderst misvisende, og ikke burde blive brugt i denne sammenhæng.</p>	<p>Fsva. anvendelsen af begrebet "permanent", giver bemærkningerne ikke anledning til ændringer. Vejledningen gengiver ordret et begreb, der er fastsat i økologiforordningen, jf. bl.a. økologiforordningens bilag II, del II, pkt. 1.4.1., litra e. Husdyr skal således have permanent adgang til græsarealer, når forholdene tillader det. Eksemplerne i vejledningen beskriver situationer, hvor forholdene ikke tillader permanent adgang f.eks. pga. vejrforhold eller malkning.</p> <p>Fsva. skygge og natafgræsning giver bemærkningerne ikke anledning til ændringer. Landbrugstyrelsen gør opmærksom på, at det altid har været muligt at bruge natafgræsning, når det er bedst for dyrene pga. varme. Desuden fremgår det af vejledningen, at skygge kan udgøres af stalde. Det er dog ikke muligt at fastsætte datoer for, i hvilken periode der udelukkende kan natafgræsses. Det skyldes, at afvigelser fra permanent adgang til afgræsning skal begrundes i konkrete forhold, som for eksempel vejrforhold herunder varme, jf. det allerede anførte ovenfor om økologiforordningens pkt. 1.4.1, litra e</p>

I vejledningen er på side 165 beskrevet: 'Når dine kvæg er ude på græsarealer, skal du sørge for, at dine kreaturer har mulighed for at søge læ og skygge. Det kan f.eks. være under træer, levende hegn, i en hytte/skur eller stald.'

Vi har fuld forståelse for at varme og den fysiologiske stress der kan opstå i varme perioder hen over sommeren, kan påvirke dyrenes almene sundhed og velfærd. I størstedelen af de økologiske kvægbesætninger, vil det være en stor udfordring, hvis ikke nærmest umuligt, at kunne finde skygge til samtlige dyr på græsarealer. Det vil være muligt i de besætninger, hvor der er afgræsningsarealer der ligger nær stalden, og hvor stalden kan bruges som skygge for dyrene. Efter-som der ydermere er krav om at græsningsarealerne skal være attraktive (jf. pkt. 4 i listede eksempler ovenfor, side 167 i vejledningen), kan netop den sidste del være en begrænsende faktor for at anvende de nærtliggende græsarealer hen over en hel afgræsningssæson. Mange økologiske kvægbesætninger har ikke tilstrækkeligt græsningsareal nært liggende stalden, og vil derfor ikke kunne praktisere at have stalddøren åben, så køerne selv kan træffe valget om de vil søge skygge i stalden eller være ude på græsarealerne.

Det handler om at finde en løsning, hvor det naturlige fra de økologiske principper er i fokus, og hvor dyrenes naturlige adfærd, velfærd og sundhed tilgodeses. Det er givet naturligt for kvæg at græsse, samtidig er køer byttedyr der trives bedst på åbne græsarealer i skumringen og ved solopgang, og hvor de kan søge skygge i perioder på døgnet med høj sol og varme. Erfaring har vist, at køer indtager mest græs i skumringen og ved solopgang, hvilket indikerer, at køerne trives bedre på afgræsningsarealer på denne tid af døgnet.

Vi vil derfor gerne slå på at få et femte punkt inkluderet i vejledningen på side 167, med følgende formulering:

	<p>5. Det er muligt at implementere natafgræsning i perioden fra 15/5 til 15/8, hvis det implementeres som en fast strategi, bogført i logbogen. Med natafgræsning forstås, at køerne lukkes på græs efter aftenmalkning og hentes ind igen til morgenmalkning.</p> <p>Natafgræsning vil være en mulig strategi, hvor såvel både krav om skygge i dagtimer med høj sol og varme, samt mulighed for at udføre naturlig adfærd med afgræsning i skumringen går op i en højere enhed. Der er med nuværende vejledning lagt op til, at der på daglig basis vurderes hvorvidt det bliver en varm dag, hvor køerne kan forblive på stald, vel og mærke hvis det bogføres i logbogen. Det vil give unødigt stress med risiko for negativ påvirkning af dyrevelfærden ved køerne, at der ikke er en fast rutine for hvorvidt de skal på græs eller blive i stalden på den pågældende dag i sommerhalvåret. Ved indførelse af en fast natafgræsningsstrategi, som er konsekvent i perioder i sommerhalvåret, vil det fjerne unødigt stress ved køerne og dermed give højere dyrevelfærd.</p> <p>Vi mener, at mulighed for implementering af en strategi med natafgræsning er den bedste løsning i perspektiv af afgræsning og skygge, som tilgodeser køernes naturlige adfærd, velfærd og sundhed og dermed er i skik med de økologiske principper.</p>	
3.	3. LMJ Eco-Farming and Consult	
	<p>I Økologivejledningen står der intet om de udmærkede mål og principper for økologisk produktion, som fremgår af Økologiforordningen EU 2018/848, Kapitel II (Artikel 4 – 8). Der er faktisk kun én reference til de økologiske principper i den danske Vejledning om Økologisk Jordbrugsproduktion, og det er note 174 på side 62, og den henviser faktisk ikke til de økologiske principper i EU's Økologiforordning men specifikt til artikel 9: Generelle produktionsregler, stk 2:” Hele bedriften skal forvaltes i overensstemmelse med de krav i denne forordning, der gælder for økologisk produktion”.</p>	<p>Det er korrekt, at mål og principper for økologisk produktion ikke er medtaget i vejledningen. Vi vil overveje, om det skal medtages ved næste revision.</p>

Det er en MEGET stor mangel at målene og principperne i EU's Økologiforordning ikke er medtaget som et indledende afsnit i Vejledningen om Økologisk Jordbrugsproduktion, for hverken landmænd, forskere og sandsynligvis heller ikke konsulenter og kontrollører læser EU forordningen, så de kender ikke noget til de praktisk anvendelige økologiske mål og principper, som er angivet i EU's Økologiforordning. I stedet for bliver der til konferencer og i artikler og rapporter m.m. hele tiden refereret til IFOAM's 4 økologiske principper, Sundhedsprincippet, Kredsløbsprincippet, Retfærdighedsprincippet og Forsigtighedsprincippet. IFOAMs økologiske principper er smukke men ikke særligt anvendelige i praksis, da de lapper ind over hinanden og er meget ukonkrete i modsætning til økologiprincipperne i EU's Økologiforordning.

F.eks. kunne økologien gøres meget mere ressource- og klimavenlig, hvis man brugte principperne mere aktivt i vejledningen og kontrollen i stedet for kun at lægge vægt på de helt konkrete regler. Fx.

Artikel 5 c: Udnyttelse af energi og naturressourcer, herunder vand, jord, organiske stoffer og luft, på en forsvarlig måde.

Artikel 6 b: Brugen af ikkefornybare ressourcer og eksterne input skal begrænses til et minimum.

Hvis man anvender disse principper aktivt i vejledningen og kontrollen, ved at spørge ind til hvad producenten har gjort for at efterleve disse principper, vil det næppe være muligt at forsvare fx import af økologisk soja fra Kina eller Sydamerika til kvægfoder blot for at forhøje mælkeydelsen. I det hele taget bør principperne bruges mere aktivt i vejledningen for at sikre en større dynamik og produktion hen mod målene med økologisk jordbrugsproduktion som udtrykt i EU Økologiforordningens Artikel 4.

4.

4. Danmarks Biavlerforening

<p>Ad. 33.1.1 Danmarks Biavlerforening støtter op om at begrænsningen på antallet af bistader udgår, idet forholdet om anvendelse af produkterne er præciseret i 33.1.2. Desuden er begrænsningen på to stader problematisk for producenter, der evt. har brug for et større antal bistader til bestøvning.</p>	<p>Vi har noteret os, at I er enige i vores rettelse.</p>
<p>Ad. 33.5 Danmark Biavlerforening kan ikke støtte op om fjernelsen af ”50%” i første linje, og vi anbefaler procentsatsen fastholdt.</p> <p>Med den foreslåede ændring til udtrykket ”hovedsagelig” efterlades biavleren i uvished om, hvorvidt vedkommende kan opnå godkendelse, da dette alene vil bero på kontrollørens tolkning af ordet. Materialerne kan ikke ændres i løbet af sæsonen, ligesom det er bekosteligt at udskifte bistader. Således risikerer biavlerne at miste deres autorisation, blot på baggrund af en fortolkning. Ligeledes skal økologiske biavlere ved etablering vide præcis, hvilke materialer der skal vælges, for at kunne opnå godkendelse. Således er der ikke som anført i rettelsesbladet tale om en præcisering, men præcis det modsatte.</p> <p>Den nuværende formulering var en væsentlig del af dialogen, da reglerne blev ændret i 2017, da det samtidig spiller ind på biernes sundhedstilstand og biavlrens arbejdsmiljømæssige forhold. Vi finder det således stærkt kritisabelt at dette foreslås ændret uden forudgående dialog med erhvervet.</p>	<p>Bemærkningen giver anledning til ændringer. Det fremgår nu af Vejledningen, at Landbrugsstyrelsen tolker økologiforordningens begreb ”hovedsageligt”, jf. forordningens bilag II, del II, pkt. 1.9.5.6 litra d som minimum 50%. Retstilstanden er dermed uændret.</p>